

Γραμματείας
Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἐνισταμένων

Ἡ Ἀποκάλυψις τῆς Ἁγίας Τριάδος
στὸν Πρωτομάρτυρα καὶ Ἀρχιδιάκονο Στέφανο
(Πράξ. ζ' 55-56)

Περιεχόμενα

• Προοίμιον.	2
α. «Πάλιν ἀπορρήτως ἡ Ἁγία Τριάς».	5
β. «Ἄμα Θεοῦ Λόγου Σάρξ».	7
γ. «Φύσις ὁμόθεος».	8
δ. «Ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως».	10
ε. «Ἰδιαίτατον ἰδίωμα».	12
ς. «Κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσις».	13
ζ. «Δὲν ἐτράπη εἰς ἀσωματότητα».	15
η. «Τὴν ἄναρχον καὶ προαιώνιον Δόξαν».	18
θ. «Αὐτοπτικὸν τὸ Φῶς καὶ αὐτονόητον».	21

Εὐχαίς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου καὶ Πατρὸς ἡμῶν κ. Κυπριανοῦ·
Προστασίας τῆς Ἀχράντου Μητρὸς ἡμῶν Θεοτόκου·
Πρεσβείαις τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου·
Λιταῖς τοῦ Ἁγίου Πρωτομάρτυρος Στεφάνου.

Προοίμιον

Ὁμολογοῦμε «κατὰ τὰς τῶν Ἁγίων
θεοπνεύστους θεολογίας, καὶ τὸ τῆς
Ἐκκλησίας εὐσεβὲς φρόνημα».

(*Συνοδικὸν Ὁρθοδοξίας¹*)

Ἡ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ἐργασία θέτει ἐν συντομίᾳ ἓνα ἐπαρκὲς *δογματικὸ
πλαίσιο*, προκειμένου νὰ ἐρμηνευθῆ ὀρθῶς ἡ Ἀποκάλυψις
τοῦ Ἁγίου Πρωτομάρτυρος Στεφάνου (Πράξ. ζ' 55-56)· θεωρήθηκε
δὲ τοῦτο ἀναγκαῖο, ὅταν ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν μας προσφάτως κείμενά
τινα, τὰ ὁποῖα διετύπωσαν ἀποκλίνουσες δογματικὲς καὶ ἐρμηνευ-
τικὲς ἀπόψεις.

Βάσει τῶν ἀπόψεων αὐτῶν,

«μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, ἔχομεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ,
δηλαδὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸν Θεάνθρωπον Χριστόν, δηλαδὴ
τὸν σαρκωθέντα Λόγον τοῦ Θεοῦ», τοῦ «ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ,
δηλαδὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος» κατανοουμένου ὡς «ἐκτὸς τῆς Ἁγίας
Τριάδος», διότι δῆθεν ἂν «ὁ σαρκωθείς Λόγος τοῦ Θεοῦ εὐρίσκεται
ἐντὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος», τότε «ἔχουμε “τροπὴ” στὸ τριουπόστατο
τῆς Ἁγίας Τριάδος».

Οἱ σοβαρὰ ἐπιλήψιμες αὐτὲς ἀπόψεις φαίνεται νὰ ἀπορρέουν
ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες ἐρμηνευτικὲς προτάσεις, σαφῶς εὐάλωτες, οἱ
ὁποῖες εἶχαν προηγηθῆ καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκουν νὰ
στηριχθοῦν.

Στὰ χωρία Πράξ. ζ' 55-56 καὶ Ἀποκαλ. ζ' 10, κβ' 1 «δὲν
ἐμφανίζεται Ὁ ΘΕΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ δίπλα στὸν Πατέρα», ἀλλὰ
«ἐμφανίζεται Ὁ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ πλάϊ στὸν Θεό· καὶ ὅταν
μιλάμε γιὰ Θεὸ ἐδῶ, μιλάμε γιὰ ὀλόκληρη τὴ Θεότητα, τὴν
Ἁγία Τριάδα»· «ὁ Ἰησοῦς (ἢ τὸ Ἄρνιο) στέκεται πλάϊ στὸν Θεὸ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ. Τὴν ἀνθρώπινη φύση του
ὑψωσε στὰ δεξιά Του ὁ Θεός. Ἡ Θεϊκὴ ἦταν πάντα μέρος τῆς
Θεότητος» (κεφαλ. κειμ.).

Ἡ ἑτεροδιδασκαλία εἶναι σαφεστάτη: τοῦ ἐνδὸς Χριστοῦ οἱ δύο
φύσεις χωρίζονται, ἐφ' ὅσον ἡ μὲν θεϊκὴ εὐρίσκεται «ἐντὸς» τῆς
Ἁγίας Τριάδος, ἡ δὲ «ἐκτὸς» ἢ «πλάϊ» στὴν Ἁγία Τριάδα.

Τὸ παρὸν *δογματικὸ πλαίσιο*, τεκμηριωμένο πατερικῶς, ἐλπίζομε ὅτι θὰ ἀναδείξῃ τὸ ἄκρως ἐπιλήψιμο τῶν ἀπόψεων αὐτῶν.

Πάντως, θὰ ἀρκοῦσαν καὶ μόνον οἱ φράσεις: «μιῶμε γὰρ ὀλόκληρη τὴ Θεότητα» καὶ «ἡ Θεϊκὴ [φύση τοῦ Χριστοῦ] ἦταν πάντα μέρος τῆς Θεότητος», ὥστε νὰ ὑπάρχη τοῦλάχιστον ἐπιφυλακτικότης ἔναντι τῶν κειμένων αὐτῶν.

Ὑπενθυμίζομε ἐνδεικτικῶς, ὅτι ἡ Μία Θεία Οὐσία εἶναι κοινὴ καὶ σὺν τρεῖς ὁμοτίμες καὶ ἀδιαίρετες θεαρχικῆς Ὑποστάσεις, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποτελεῖται ἐξ Αὐτῶν, διότι Αὐτὲς δὲν νοοῦνται ὡς *μέρη* τῆς Θεότητος· ἐκάστη ὑπέρθεος Ὑπόστασις ὑφίσταται καθ' ἑαυτὴν ἐν τῇ Μιᾷ καὶ τῇ Αὐτῇ Θεία Οὐσία, ἔχουσα τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος, τῆς Μιᾶς Θείας Οὐσίας διαμενουσῆς ἀδιαιρέτου καὶ ἀμερίστου.

Ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνὸς λέγει χαρακτηριστικῶς ἐν προκειμένῳ:

«Ἀμέριστον γὰρ ἐν μεμερισμένοις, εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ἡ Θεότης καὶ οἷον ἐν ἡλίοις τρισὶν ἔχομένοις ἀλλήλων, καὶ ἀδιαστάτοις οὖσι, μία τοῦ φωτὸς σύγκρασις τε καὶ συνάφεια»².

Ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχὴ ὅταν θεολογοῦμε ἐρμηνεύοντες τὰ Ἱερὰ Κείμενα, δὲν θὰ πρέπει δὲ νὰ λησμονῆται ποτὲ τὸ «πῶς χρὴ διακεῖσθαι τὸν τὴν ἱερὰν θεολογίαν μαθητιῶντα», ὥστε νὰ ἀποφεύγῳνται οἱ προχειρότητες καὶ ἀνεύθυνες διακινδυνεύσεις.

Ὁ Ἱερὸς Εὐγένιος Βούλγαρις μᾶς ὑπενθυμίζει, ὅτι

«μετ' αἰδοῦς καὶ ταπεινοῦ φρονήματος ὀφείλει προσιέναι τῇ τοιαύτῃ μελέτῃ ὁ τῆς Ἱερᾶς Θεολογίας ἀκροάμων· εἴσεισι γὰρ (διότι εἰσέρχεται εἰς) τὸ πέλαγος τῶν θείων Γραφῶν· καὶ Θεοῦ ῥημάτων μύστην ἑαυτὸν παρέχεται, ὧν οὐδὲν σεβασμιώτερον, οὐδὲν θειότερον, ὅπου Θεὸς μὲν ὁ λαλῶν, ἐρμηνευτὴς δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· “ἐπὶ τίνα γάρ, ψοσίν, ἐπιβλέψω; ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;”»³.

24η Δεκεμβρίου 2005 ἐκ.ἡμ.

† Μνήμη κοιμήσεως

*τῆς πνευματικῆς μας μητέρας Παρθενίας (24.12.2004),
ἀναπαυομένης ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῶν Ἁγίων Ἀγγέλων.*

1. Τριῶδιον, Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, *Συνοδικόν*.

2. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 829B/Ε.Α.Ο.Π., Α', η. Βλ. καὶ Ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου, PG τ. 36, στλ. 149A/Λόγος ΛΑ', §ιδ'.

3. Ἱ. Εὐγενίου Βουλγάρεως, Θεολογικὸν ἢ Ἱερὰ Θεολογία, σελ. 89, ἔκδοσις «Βασιλείου Ρηγοπούλου», Θεσσαλονίκη 1987.

Τὸ Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Στεφάνου

*Μουσεῖον Ἱερᾶς Μονῆς Μεγάλου Μετεώρου.
Μηναλόγιον. 1552.*

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος δ'. Ταχὺ προκατάλαβε.

Βασίλειον διάδημα, ἐστέφθη Σὴ κορυφή, ἐξ ἄθλων ὧν ὑπέμεινας, ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, Μαρτύρων πρωτόαθλε· Σὺ γὰρ τὴν Ἰουδαίων ἀπελέγξας μανίαν, εἶδές Σου τὸν Σωτῆρα, τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν. Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει αἰεὶ, ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἡ Ἀποκάλυψις τῆς Ἁγίας Τριάδος στὸν Πρωτομάρτυρα καὶ Ἀρχιδιάκονο Στέφανο

«Υπάρχων δὲ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ· καὶ εἶπεν· Ἴδου θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἄνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἐστῶτα»

(Πράξ. ζ' 55-56)

α. «Πάλιν ἀπορρήτως ἡ Ἁγία Τριάς»

1. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες μᾶς διδάσκουν θεοπνεύστως, ὅτι τόσο κατὰ τὴν πλάσι καὶ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου στὸν Παράδεισο, ὅσο καὶ κατὰ τὴν ἀνάπλασι καὶ ἀναδημιουργία αὐτοῦ στὴν Ἐνανθρώπησι, ἐφανερῶθη ἡ θεαρχικὴ καὶ μακαρία Ἁγία Τριάς.

2. Τότε, συνείργησαν καὶ τὰ τρία Πρόσωπα τῆς ὑπερουσίου Τριάδος· ὁ Θεὸς Πατὴρ προέτρεψε τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα:

«ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν»¹.

3. Τώρα, «τῆς ἀναπλάσεως γενομένης, πάρεστι πάλιν ἀπορρήτως ἡ Ἁγία Τριάς· ἥς [εἰκόνας] γὰρ ἡ πλάσις μία, ταύτης καὶ ἡ ἀνάπλασις πάλιν κοινή»².

4. Μὲ τὴν κοινὴ λοιπὸν δημιουργικὴ ἐνέργεια τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐκτίσθη καὶ ἐδημιουργήθη ἐκ τῶν ἀχράντων αἱμάτων τῆς Παρθένου Μαρίας τὸ θεοὑπόστατο Σῶμα τοῦ Κυρίου μας, δηλαδὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις Του· ὁ μὲν Πατὴρ εὐδόκησε τὴν Σάρκωσι τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, ὁ Υἱὸς αὐτούργησε Αὐτήν, τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα ἐτελεσιούργησε:

«Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ [τὴν Μαριὰμ] καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ»³.

5. «Ὅπου γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον», λέγει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος

Νύσσης, «ἐκεῖ καὶ ὁ Υἱός, καὶ ὅπου ὁ Υἱὸς ἐκεῖ καὶ ὁ Πατήρ. Ἀχώριστος ἢ Τριάς, ἀμέριστος ἢ Τριάς, ἀδιαίρετος ἢ Τριάς»⁴· καὶ ἐπαναλαμβάνει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος: «ὅπου μία τῆς Τριάδος ὑπόστασις παρῆ, πᾶσα πάρεστιν ἢ Τριάς· ἀδιασπᾶστος γὰρ ἔχει πρὸς Ἐαυτήν, καὶ ἥνωται μετ' ἀκριβείας ἀπάσης»⁵.

---

1. Γεν. α' 26.

2. Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, PG τ. 62, στλ. 767/Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου, καὶ κατὰ Ἀρείου δυσσεβοῦς.

■ Ἡ Ὁμιλία αὕτη εἶναι τοῦ Ἱ. Χρυσοστόμου, ἀλλ' ὑπὸ τινων χειρογράφων ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἁγιο Γρηγόριο Νύσσης.

3. Λουκ. α' 35.

4. Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθ' ἄνωτ.

■ Ἡ φράσις: «ἀμέριστος ἢ Τριάς», μόνον στὸ Ἑορτοδρόμιον, σελ. 220.

5. Ἱ. Χρυσοστόμου, PG τ. 60, στλ. 519/Εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους, Λόγος ΙΓ', § η.

β. «Ἄμα Θεοῦ Λόγου Σὰρξ»

1. Τὸ θεοῦπόστατο Σῶμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ ἡ προσληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀνθρωπίνη φύσις, δὲν ἦταν οὔτε φύσει οὔτε θέσει θεός, ἀλλ' ἐθεώθη ἐξ ἄκρας συλλήψεως, «ἐξ ἄκρας ὑπάρξεως»¹, ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως.

2. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες μᾶς διαβεβαιώνουν ρητῶς, ὅτι ἡ ἄρρητος σύλληψις καὶ δημιουργία τῆς Σαρκὸς ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, ἡ *καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις*, ἡ πρόσληψις καὶ ἡ θέωσις «ἅμα ἐγένοντο κατὰ χρόνον»². «ἅμα Σὰρξ, ἅμα Θεοῦ Λόγου Σὰρξ, ἅμα Σὰρξ ἔμψυχος, λογικὴ τε καὶ νοερά»³.

3. Ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνὸς διδάσκει, ὅτι «ἦδη καὶ αὐτῆς [τῆς Προσλήψεως, δηλαδὴ τῆς Σαρκὸς] ὑπ' Αὐτοῦ [τοῦ Λόγου] θεωθεΐσης ἅμα τῇ εἶναι ταύτης παραγωγῇ· ὡς ὁμοῦ γενέσθαι τὰ τρία, τὴν πρόσληψιν, τὴν ὑπαρξιν, καὶ τὴν θέωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄμα ἡ σύλληψις καὶ ἡ ὑπαρξις τεθαυματούργηται· «ἀεὶ ἐκ πρώτης ὑπάρξεως [τοῦ Προσλήμματος] ἄμφω (κατὰ τὰς δύο φύσεις) ὑπῆρχε [ὁ Χριστὸς] διὰ τὸ ἐξ ἄκρας συλλήψεως ἐν αὐτῷ τῷ Λόγῳ τὴν ὑπαρξιν ἐσχηκέναι»⁴.

5. Ἐθεώθη λοιπὸν καὶ ἐθεουργήθη ἡ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις «ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως καὶ κοινωνίας τοῦ Θεοῦ Λόγου», «τοῦ προσειληφότος τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ θεουργήσαντος αὐτήν»⁵.

1. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1088A/Ε.Α.Ο.Π., Γ', κβ (ξς).

2. Ὁσίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Ἑορτοδρόμιον, σελ. 220, ὑποσημ., Ἐν Βενετία 1836.

3. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 985C καὶ 988A/Ε.Α.Ο.Π., Γ', β (μς).

4. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1481CD/Κατὰ Ἰακωβιτῶν, § πγ'. Βλ. καὶ στλ. 1032C/Ε.Α.Ο.Π., Γ', ιβ (νς).

5. Ὁσίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 593.

γ. «Φύσις ὁμόθεος»

1. Ἡ θέωσις ὁμως αὐτὴ τοῦ θεοῦποστάτου Προσλήμματος ἀνεβίβασε τοῦτο εἰς ὑπεροχὴν ἀσύγκριτον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἰδική μας φύσιν, ὡς καὶ τὴν λοιπὴν κτίσιν, ἐφ' ὅσον τοῦτο κατέστη «τῇ θεώσει θεὸς»¹ καὶ «φύσις ὁμόθεος»². τοῦ προαιωνίου Λόγου ὄχι μόνον ἡ «συγκατάβασις ἀνυπέρβλητος», ἀλλὰ «καὶ τοῦ Προσλήμματος θεῖον καὶ ἀπόρρητον ὕψος, ὑπερεξηρημένον [ἐστὶ] καὶ νοῦ καὶ λόγου παντός, ὡς μὴδὲ τοῦτο σύγκρισιν ὅλως πρὸς τὴν Κτίσιν ἐπιδέχεσθαι δύνασθαι»².

2. Διὰ τῆς Θεουργίας, ἡ θεία φύσις τοῦ Λόγου «τῶν οἰκείων αὐχημάτων (μεγαλείων) τῇ Σαρκὶ μεταδίδωσιν»³, ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἔγινε μέτοχος τῶν πλεονεκτημάτων καὶ μεγαλοπρεπειῶν τῆς Θεότητος, χωρὶς ὁμως νὰ ἐξέλθῃ τῶν φυσικῶν ὄρων Αὐτῆς καὶ νὰ ἀποβάλλῃ τὰ φυσικὰ Αὐτῆς ἰδιώματα, ὥστε νὰ τραπῇ εἰς Θεότητα· «ἡ τοῦ Κυρίου Σάρξ», λέγει ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνός, «τὰ θείας ἐνεργείας ἐπλούτησε διὰ τὴν πρὸς τὸν Λόγον ἀκραιφνεστάτην ἔνωσιν, ἥτοι τὴν καθ' ὑπόστασιν, οὐδαμῶς τῶν κατὰ φύσιν ἰδίῳν ὑποστάσα ἔκπτωσιν»⁴.

3. Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ἀναφερόμενος στὸν ὑπερφυσικὸ «πλοῦτον» τοῦ θεοῦποστάτου Προσλήμματος, γράφει ὅτι

«ὅτε μὲν ἐκ τοῦ κρείττονος τὸν λόγον ποιούμεθα, θέωσιν τῆς Σαρκὸς καὶ λόγῳσιν καὶ ὑπερύψωσιν λέγομεν, καὶ τὰ τοιαῦτα· τὸν προσγενόμενον τῇ Σαρκὶ πλοῦτον ἐκ τῆς πρὸς τὸν ὑψιστον Θεὸν Λόγον ἐνώσεώς τε καὶ συμφυΐας ἐμφαίνοντες»· «διὰ γὰρ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν, ἡ Σὰρξ τεθεῶσθαι λέγεται, καὶ Θεὸς γενέσθαι, καὶ ὁμόθεος τῷ Λόγῳ»⁵.

4. Στὸ «θεῖον καὶ ἀπόρρητον ὕψος» τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἅγιος Ἀναστάσιος Ἀντιοχείας, λέγων ὅτι

«ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνθρωπότης, ὅλη δι' ὅλου ὀλόθεος, καὶ ἔνθεος, καὶ σύνθεος»· καὶ ἔχει «τοσαύτην διαφορὰν δόξης καὶ λαμπρότητος τὸ πανάγιον σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ τὰ σώματα», ὥστε «καὶ τὸ πανάγιον Αὐτοῦ σῶμα ἔνθεον λέγομεν, καὶ πάντα τοῦ σώματος ἔνθεα, καὶ τὴν ἄχραντον Αὐτοῦ ψυχὴν σύνθεον, καὶ πάντα ταύτης ἴδια, ἔνθεα καὶ ὁμόθεα, ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, φυλαττούσης

ἐκατέρας φύσεως τὴν οἰκείαν ιδιότητα ἐν ἐνὶ συνθέτῳ Προσώπῳ, καθὰ οἱ μακάριοι Πατέρες ἡμῖν εὐσεβῶς παρέδωκαν»⁶.

5. Ὁ δὲ Ἱερὸς Δαμασκηνὸς ἀποφαίνεται, ὅτι

«ἡ Σὰρξ τοῦ Κυρίου» «οὐ κατὰ μεταβολὴν φύσεως», «ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν ἀλλήλαις τῶν φύσεων περιχώρησιν», «τεθεῶσθαι λέγεται, καὶ ὁμόθεος, καὶ Θεὸς γενέσθαι, ὡς φησὶν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· ὧν τὸ μὲν ἐθέωσε, τὸ δὲ ἐθεώθη, καὶ θαρρῶ λέγειν, ὁμόθεος. Καὶ ἄνθρωπον γενέσθαι τὸ χρίσαν, καὶ Θεὸν τὸ χριόμενον»⁷.

1. Ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου, PG τ. 36, στλ. 353B/Λόγος ΛΘ', § ις'.
  2. Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμά, Ὁμιλία ΝΗ', § 2, Εἰς τὴν κατὰ σάρκα Γέννησιν..., Ε.Π.Ε. τ. 11, σελ. 456-458, Θεσσαλονίκη 1986.
  3. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1012C/Ε.Α.Ο.Π., Γ', ζ (να).
  4. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1096B/Ε.Α.Ο.Π., Γ', ιζ (ξα).
  5. Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, PG τ. 77, στλ. 1165C/Περὶ τῆς Παναγίας Τριάδος, § κδ'.
  6. Ἁγίου Ἀναστασίου Ἀντιοχείας, PG τ. 89, στλ. 281B/Ὁδηγός, ΚΑ'.
  7. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1069A/Ε.Α.Ο.Π., Γ', ιζ (ξα)· πρβλ. καὶ στλ. 1481C/Κατὰ Ἰακωβιτῶν, § πγ'.
- Βλ. καὶ Ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου, PG τ. 36, στλ. 641A/Λόγος ΜΕ', § ιγ'.

δ. «Ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως»

1. Ἡ Δ' Ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διεκήρυξε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὁμολογεῖ «ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστόν, Υἱόν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον»¹.

2. Ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Κυρίου, προσληφθεῖσα ὑπὸ τῆς Θεότητος «καθ' ἑνωσιν ἄρρητον», ὑπῆρχε *ἐξ ἄκρας ἀρχῆς*, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη καὶ θὰ ὑπάρχη αἰωνίως, «εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν τοῦ Λόγου»:

«ἀχώριστοι καὶ ἀδιαίρετοι αἱ ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεις ἔμειναν ἀπ' ἀλλήλων, ἐν τῇ αὐτῇ ὑποστάσει ἐνούμεναι· ἐπειδὴ διπλοῦς ὑπάρχων ὁ Χριστὸς κατὰ τὰς οὐσίας καὶ φύσεις, τῆς Θεότητος δηλαδὴ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ κατὰ τὰς οὐσιώδεις καὶ φυσικὰς αὐτῶν ιδιότητας καὶ θελήσεις καὶ ἐνεργείας, ἀπλοῦς ἐστὶ κατὰ τὴν ὑπόστασιν. Υἱὸς λοιπὸν ἀγαπητὸς τοῦ Πατρὸς ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων ὁ Χριστός, καθ' ὃ Θεός, Υἱὸς ἀγαπητὸς ὁ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς γέγονεν ὕστερον καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος· εἷς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶν ὁ Υἱὸς ὁ ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς πρὸ τῶν αἰώνων ὡς Θεός, καὶ ὁ ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθεὶς ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων καθ' ὃ ἄνθρωπος· οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος, οὐδὲ εἰς δύο Υἱοὺς διαιρούμενος· ἄπαγε! τῆς Νεστορίου γὰρ τοῦ ἀνθρωπολάτρου φρενοβλαθείας εἶναι τὸ κακόδοξον τοῦτο φρόνημα»².

3. Ἐνεκα τῆς ἀσυγχύτου καὶ ἀδιαιρέτου καὶ *ἀρρήτου ἐνώσεως* αὐτῆς, ἡ πρῶν «ἀπλῆ καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀσώματος καὶ ἄκτιστος», νῦν δὲ πάλιν μία, ἀλλὰ «σύνθετος» πλέον ὑπόστασις τοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου, «προσκυνεῖται μιᾷ προσκυνήσει μετὰ τῆς Σαρκὸς Αὐτοῦ»³. «μιᾷ γὰρ καὶ τῇ αὐτῇ προσκυνήσει προσκυνεῖται ὁ Κύριος μετὰ τοῦ ἰδίου Προσλήμματος»⁴.

4. «Προσκυνῶ τοῦ Χριστοῦ τὸ συναμψότερον», λέγει ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνός, «διὰ τὴν τῇ σαρκὶ ἠνωμένην θεότητα· οὐ γὰρ τέταρτον παρεντίθημι πρόσωπον ἐν τῇ Τριάδι, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐν πρόσωπον ὁμολογῶ τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς Σαρκὸς Αὐτοῦ. Τριάς γὰρ ἔμεινεν ἡ Τριάς, καὶ μετὰ τὴν τοῦ Λόγου σάρκωσιν»⁵.

5. Στὴν θεαρχικὴ καὶ μακαρία Τριάδα, μετὰ τὴν ἔνσαρκον Οἰκονομίαν, δὲν ἐπῆλθε «τροπὴ» οὔτε στὸν ἀριθμὸ τῶν ὑπερθέων Ὑποστάσεων, οὔτε στὴν θεία Οὐσία, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν *ἀρρητον*

ἔνωσιν θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος δὲν ἠνώθησαν οἱ δύο φύσεις καθ' ἑαυτὰς καὶ ἀπ' εὐθείας, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῆ μία φύσις σύνθετος· οὔτε ἠνώθησαν δύο ὑποστάσεις, ἤγουν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ὡς «καθ' ἑαυτὴν ἰδιοσυστατος ὑπόστασις»⁶, μὲ τὴν ὑπόστασι τοῦ Λόγου· ἀλλὰ, οἱ δύο φύσεις ἠνώθησαν καθ' ὑπόστασιν, δηλαδὴ ἡ ἀνθρωπότης ἔλαβε τὸ εἶναι, «ὑπέστη», ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἡ ὁποία ὡς ἐκ τούτου εἶναι καὶ λέγεται σύνθετος ὑπόστασις «ἐκ δύο τελείων φύσεων, θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος»⁷.

6. Ἡ ὑπόστασις τοῦ Λόγου «ἀεὶ ἀμφοτέρων [τῶν φύσεων] ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως ὑπάρχει ὑπόστασις», «πᾶσα ταύτης [τῆς θείας] καὶ πᾶσα ἐκείνης [τῆς ἀνθρωπίνης], ἀμερῶς καὶ ὁλοσχερῶς ὑπάρχουσα»⁶.

7. Ἐπειδὴ λοιπὸν «εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός, Θεὸς τέλειος καὶ ἄνθρωπος τέλειος», προσκυνοῦμε τὸν Σωτῆρα Χριστὸ

«σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι, μιᾷ προσκυνῆσει μετὰ τῆς ἀχράντου Σαρκὸς Αὐτοῦ, οὐκ ἀπροσκύνητον τὴν Σάρκα λέγοντες· προσκυνεῖται γὰρ ἐν τῇ μιᾷ τοῦ Λόγου ὑποστάσει, ἥτις αὐτῇ [τῇ Σαρκὶ] ὑπόστασις γέγονεν»⁸.

8. Ὄταν ὁ Ἀρχιερεὺς χειροτονῆται, ὁμολογεῖ γιὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ πολὺ χαρακτηριστικά, ὅτι

«συμπροσκυνεῖται ἡ ἀγία Αὐτοῦ Σὰρξ τῇ Αὐτοῦ Θεότητι τιμῆ προσκυνῆσει, οὐ προσθήκην δεξαμένης τῆς Ἁγίας Τριάδος· μὴ γένοιτο! Τριάς γὰρ ἔμεινεν ἡ Τριάς καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν τοῦ Μονογενοῦς, ἀχωρίστου μεινάσης τῆς ἀγίας Αὐτοῦ Σαρκός, καὶ ἔτι μετ' Αὐτοῦ μενούσης καὶ εἰς τὸν αἰῶνα»⁹.

1. Ἰωάννου Καρμίρη, Δ.Σ.Μ., τ. Α', σελ. 175, ἐν Ἀθήναις 1960.

2. Ὁσίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Ἑρμηνεία εἰς τὰς Ἑπτὰ Καθολικὰς Ἐπιστολάς, σελ. 165, Ἑνετίησιν 1806.

3. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1109C· 1104C/Ε.Α.Ο.Π., Δ', ε (ση)· β (σε).

4. Ὁσίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Ἑορτοδρόμιον, σελ. 489, ἐν Βενετίᾳ 1836.

5. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1013C-1016A/Ε.Α.Ο.Π., Γ', η (νβ).

6. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1017B/Ε.Α.Ο.Π., Γ', θ (νγ).

7. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1009A/Ε.Α.Ο.Π., Γ', ζ (να).

8. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1013C/Ε.Α.Ο.Π., Γ', η (νβ).

9. Μέγα Εὐχολόγιον, Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονία Ἐπισκόπου, Λίβελλος δεύτερος τῆς Ὁρθοδόξου Πίστewς.

ε. «Ἰδιαίτατον ἰδίωμα»

1. Μετὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἄρρητον ἔνωσιν τῶν δύο φύσεων τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ὑπέρθεος Ὑπόστασις Αὐτοῦ εἶναι πλέον ὑπόστασις σύνθετος, ὑφίσταται πράγματι μία «διαφορὰ» μεταξὺ τῶν θεαρχικῶν Προσώπων, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ «ἰδιαίτατον [ὑποστατικὸν] ἰδίωμα» τοῦ Ἐνὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος: ὁ Θεὸς Λόγος

«διαφέρει τοῦ τε Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος κατὰ τὸ ὑπάρχειν Θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτόν· τοῦτο γὰρ τῆς τοῦ Χριστοῦ ὑποστάσεως ἰδιαίτατον ἰδίωμα γινώσκομεν»¹.

2. Ἐν τούτοις, ἡ «διαφορὰ» αὐτὴ δὲν ἐπιφέρει οἰανδήποτε «τροπὴν» ἢ «ἀλλοίωσιν» ἐν τῇ ὑπερουσίῳ Τριάδι, ἐφ' ὅσον εἶναι ὑποστατικὴ, τὰ δὲ ὑποστατικὰ «ἰδιώματα» ἐν τῷ Θεῷ, ἥτοι «τὸ ἀναίτιον, καὶ αἰτιατόν, καὶ τὸ ἀγέννητον, καὶ γεννητὸν καὶ ἐκπορευτόν»², δὲν λυμαίνονται τὴν θεία ἐνότητα, ἐπειδὴ «οὐκ οὐσίας εἰσὶ δηλωτικά, ἀλλὰ τῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως, καὶ τοῦ τῆς ὑπάρξεως τρόπου»².

3. Σὲ ὅσα ὁμως ἀφοροῦν τὴν Σάρκωσι τοῦ Λόγου, «οὔτε ὁ Πατὴρ, οὔτε τὸ Πνεῦμα, κατ' οὐδένα λόγον κεκοινώνηκεν, εἰ μὴ κατ' εὐδοκίαν, καὶ κατὰ τὴν ἄρρητον θαυματουργίαν»³· στὴν Ἐνανθρώπησι μετέχει βεβαίως καὶ ἐνεργεῖ ἡ Ἁγία Τριάς, ἀλλ' ὁ μὲν Πατὴρ «κατ' εὐδοκίαν», ὁ δὲ Υἱὸς «κατ' αὐτουργίαν», τὸ δὲ Πνεῦμα «κατὰ συνέργειαν», ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Μάξιμος:

«ἐν ὧ τῷ Υἱῷ, τὸ Μυστήριον αὐτουργοῦντι τῆς ἡμῶν σωτηρίας διὰ σαρκώσεως, ὅλος κατ' οὐσίαν ὁ Πατὴρ, οὐ σαρκούμενος, ἀλλ' εὐδοκῶν τοῦ Υἱοῦ τὴν σάρκωσιν· καὶ ὅλον ἐν ὧ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατ' οὐσίαν ὑπῆρχεν, οὐ σαρκούμενον, ἀλλὰ συνεργοῦν τῷ Υἱῷ τὴν δι' ἡμᾶς ἀπόρρητον σάρκωσιν»⁴.

1. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1009B/Ε.Α.Ο.Π., Γ', ζ (va).

2. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 837C/Ε.Α.Ο.Π., Α', ι.

3. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 841A/Ε.Α.Ο.Π., Α', ι.

4. Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, PG τ. 90, στλ. 624BC/Πρὸς Θαλάσσιον..., § Ε'.

ζ. «Κατ' ἐπίνοιαν διαίρεσις»

1. Οἱ δύο συνελθοῦσες φύσεις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πάντοτε *συνθεωροῦνται* καὶ οὐδέποτε διαιροῦνται, ἔστω καὶ ἂν ἀριθμοῦνται: «ἥνυνται ἀσυγχύτως» καὶ «διήρηνται ἀδιαιρέτως»¹.

2. *Διάκρισις ἢ διαίρεσις* ἀκτίστου καὶ κτιστοῦ, Θεότητος καὶ ὁμοθέου Σαρκός, ἐν τῷ Θεανθρώπῳ γίνεται βεβαίως, ἀλλὰ «μετὰ πάσης εὐλαβείας» καὶ μόνον, ὅταν ἀναφερώμεθα στὸν *τρόπον τῆς διαφορᾶς* τῶν δύο φύσεων:

«τῷ τρόπῳ τῆς διαφορᾶς καὶ μόνῳ ἀριθμούμεναι»¹ καὶ διαιρούμεναι ἀδιαιρέτως, ἐφ' ὅσον «ὁ ἀριθμὸς τῶν διαφερόντων ἐστὶ (ἀνήκει εἰς τὰ διαφορετικά, δηλαδὴ τὰς φύσεις) καὶ ᾧ τρόπῳ διαφέρουσι τὰ διαφέροντα, τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ἀριθμοῦνται» καὶ τότε ὁμως, μόνον «λεπταῖς ἐπινοίαις», «ἐπινοία μόνη»², «ἰσχυαῖς ἐπινοίαις, ἥτοι νοῦ λεπταῖς φαντασίαις»³ καὶ «κατὰ ψιλὴν ἐπίνοιαν διαιρέσεως»⁴.

3. «Ἐὰν ἰσχυαῖς ἐπινοίαις, ἥτοι νοῦ λεπταῖς φαντασίαις (μὲ λεπτὴν σκέψιν καὶ φαντασίαν τοῦ νοῦ) διέλῃς (χωρίσης, διαιρέσης) τὸ κτιστὸν ἐκ τοῦ ἀκτίστου», λέγει ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνός, «δούλην ἐστὶν ἡ Σάρξ, εἰ μὴ ἥνωτο τῷ Θεῷ Λόγῳ· ἅπαξ δὲ ἐνωθεῖσα καθ' ὑπόστασιν, πῶς ἐσται δούλη»;³

4. «Οὔτε γὰρ Θεὸς Αὐτοῦ [τοῦ Χριστοῦ] ὁ Πατήρ», ἐκτὸς ἐὰν θεωρηθῇ ὡς ἓνας ἀπὸ ἡμᾶς, «τὸ ἡμέτερον οἰκειούμενος πρόσωπον», «διαιρεθέντος ἰσχυαῖς τοῦ νοῦ φαντασίαις τοῦ ὀρωμένου ἐκ τοῦ νοουμένου»⁵, ἥτοι τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τῆς θεότητος.

5. Καὶ ἐπιλέγει ὁ Ἱ. Δαμασκηνός:

«Ἡ τοίνυν Σὰρξ Αὐτοῦ [τοῦ Χριστοῦ], κατὰ μὲν τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ἂν διέλῃς ἰσχυαῖς ἐπινοίαις (ἂν χωρίσης, διαιρέσης κατὰ φαντασίαν) τὸ ὀρώμενον ἐκ τοῦ νοουμένου, ἀπροσκύνητός ἐστιν, ὡς κτιστή· ἐνωθεῖσα δὲ τῷ Θεῷ Λόγῳ, δι' Αὐτὸν καὶ ἐν Αὐτῷ προσκυνεῖται»⁶.

6. Τὸ *Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας* ἐκφράζει ἐν προκειμένῳ ἄριστα «τὰς τῶν Ἁγίων θεοπνεύστους θεολογίας, καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβὲς φρόνημα», ὅταν διακηρύσσει:

«Τοῖς μὴ μετὰ πάσης εὐλαβείας χρωμένοις τῇ κατ' ἐπίνοιαν διαιρέσει, πρὸς δῆλωσιν μόνον τῆς ἑτερότητος τῶν ἐν Χριστῷ συνδραμουσῶν ἀρρήτως δύο φύσεων, καὶ ἐν Αὐτῷ ἀσυγχύτως,

καὶ ἀδιαιρέτως ἠνωμένων, ἀλλὰ καταχρωμένοις τῇ τοιαύτῃ [κατ' ἐπίνοιαν] διαιρέσει, καὶ λέγουσι, τὸ Πρόσλημμα, οὐ τῇ φύσει μόνον ἕτερον, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀξίᾳ», (ἡμέτ.: ἐφ' ὅσον τίθεται «ἐκτὸς» ἢ «πλάϊ» - «δίπλα» εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα), «ὡς διὰ τῶν τοιούτων τὸν ἕνα Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν, διαιρεῖν τολμῶσιν ὑποστατικῶς, Ἀνάθεμα γ'»⁷.

1. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1013B/Ε.Α.Ο.Π., Γ', η (νβ).
2. Μ. Βασιλείου, Ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου, Ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ, Ἁγίου Μάρκου Εὐγενικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Ὁρθοδοξίας, παρὰ Ἑορτοδρομῖω, σελ. 184, ὑποσημ., ἐν Βενετία 1836.
3. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1085B/Ε.Α.Ο.Π., Γ', κα (ξε).
4. Τριώδιον, Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, Συνοδικόν.
5. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1092C/Ε.Α.Ο.Π., Γ', κδ (ξη).
6. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1105A/Ε.Α.Ο.Π., Δ', γ (ος).
7. Τριώδιον, ἐνθ' ἄνωτ.

ζ. «Δὲν ἐτράπη εἰς ἀσωματότητα»

1. Μετὰ τὴν ἔνδοξον Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἡ *ἐξ ἄκρας ἀρχῆς θεουργηθεῖσα* ἀνθρωπίνη φύσις Αὐτοῦ ἔγινε ἀπαθῆς καὶ ἄφθαρτος καὶ ἀπέβαλε τὰ *ἀδιάβλητα πάθη*, ἧτοι ὅσα «πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις φυσικῶς ἐνυπάρχουσι»¹: «φθοράν, πείνάν τε καὶ δίψαν, ὕπνον καὶ κάματον καὶ τὰ τοιαῦτα»², διότι κατὰ τὴν ἄρρητον Οἰκονομίαν, ὁ Λόγος «ὄλον τὸν ἀνθρωπον καὶ πάντα τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀνέλαβε πλὴν τῆς ἁμαρτίας»¹.

2. Ἐν τούτοις, ἡ *ὁμόθεος* Σὰρξ τοῦ Λόγου, ὅπως μᾶς διδάσκουν οἱ *θεῖοι Μυσταγωγοί*,

«δὲν ἐτράπη εἰς ἀσωματότητα, οὐδὲ ἀπέβαλεν ὅλα τὰ φυσικά Της ἰδιώματα, ἧτοι τὸ ποσόν, τὸ ποιόν, τὸ εἶναι ἐν εἶδει, τὸ τριχῆ διαστατόν, καὶ τὸ περιγραφτὸν ἐν τόπῳ καὶ περιοριστικόν· ἂν γὰρ καὶ αὐτὰ ἀποβάλῃ, πλεόν σῶμα δὲν μένει, ἀλλ' ἔχει νὰ ἐκοτῆ ἀπὸ τοὺς ὅρους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως»³.

3. «Μετὰ δὲ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν πάντα μὲν τὰ [ἀδιάβλητα] πάθη ἀπέθετο», λέγει ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνός, «οὐδὲν δὲ τῶν τῆς φύσεως μερῶν ἀπέθετο, οὐ σῶμα, οὐ ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν λογικὴν τε καὶ νοεράν, θελητικὴν τε καὶ ἐνεργητικὴν κέκτηται, καὶ οὕτως εἰς οὐρανοὺς ἀνεφοίτησεν»².

4. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς «μεμενήκασι καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν αἱ τε φύσεις ἀσύμφυρτοι, καὶ αἱ τούτων ἰδιότητες ἀλώβητοι»⁴, διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς Ζ' Ἁγίας Οὐκουμενικῆς Συνόδου,

«εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς καὶ ἐν οὐρανοῖς ἦδη ὢν ὡς περιγραφτὸν ἔχων σῶμα»³.

5. Περαιτέρω δέ, ἡ ἄφθαρτος καὶ δεδοξασμένη θεοὑπόστατος Σὰρξ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, ὄχι μόνον δὲν ἀπερροφήθη ὑπὸ τῆς θείας φύσεώς Του, ὄχι μόνον «δὲν ἐτράπη εἰς ἀσωματότητα»³, ἀλλ' ὡς *ὁμόθεος* καὶ *ὁμότιμος* καὶ *ὁμόδοξος*, ἀνελήφθη καὶ «ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς Μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς / ἐν οὐρανοῖς»⁵, δηλαδὴ «ἐν δεξιᾷ τοῦ Θρόνου τοῦ Θεοῦ»⁶, κυριολεκτικῶς δὲ καὶ κατ' ἀκρίβειαν ἐκάθισε «μετὰ τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ ἐν τῷ Θρόνῳ Αὐτοῦ»⁷.

6. Τὸ *Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας* συνοψίζει θαυμάσια «τὸ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβὲς φρόνημα»:

«Τῶν λεγόντων, ὅτι ἡ Σὰρξ τοῦ Κυρίου ἐξ αὐτῆς ἐνώσεως

ὑπερυψωθείσα, καὶ ἀνωτάτω πάσης τιμῆς ὑπερκειμένη, ὡς ἐξ ἄκρας ἐνώσεως ὁμόθεος γενομένη, ἀμεταβλήτως, ἀναλλοιώτως, ἀσυγχύτως, καὶ ἀτρέπτως, διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, καὶ ἀχωρίστως, καὶ ἀδιασπάστως μένουσα τῷ προσλαβομένῳ Αὐτὴν Θεῷ Λόγῳ, ἰσοκλεῶς Αὐτῷ τιμᾶται, καὶ προσκυνεῖται μιᾷ προσκυνήσει, καὶ τοῖς βασιλικοῖς καὶ θείοις ἐγκαθίδρυται θρόνοις ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὡς τὰ τῆς Θεότητος αὐχήματα καταπλουτίσασα, σωζομένων τῶν ἰδιοτήτων τῶν φύσεων, Αἰωνία ἡ μνήμη γ'»⁸.

7. Καθημένη πλέον στὸν Θρόνο τῆς Θεότητος ἡ *ὀλόθεος* καὶ *ἐνθεος* καὶ *σύνθεος* Σάρξ τοῦ Λόγου ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ πλήρει δόξῃ, εἶναι «ἀφθάρτου ζωῆς πηγὴ»⁹, δηλαδὴ μεταδοτικὴ

«τῆς ἀφθαρσίας καὶ εἰς τὰ ἄλλα ψαρτὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων» «καθὼς δὲ ἡ πηγὴ διαιρουμένη εἰς πολλὰ ῥυάκια ποτίζει πολλοὺς καὶ ζωογονεῖ τὰ πάντα, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ θεοῦποστάτου σώματος τοῦ Κυρίου ἔγινε πηγὴ τῆς ἀφθάρτου ζωῆς εἰς ὅλους ἡμᾶς»¹⁰.

8. «Ἡ τοῦ Κυρίου Σάρξ», ἀποφαίνεται ὁ Ἱερὸς Δαμασκνός, «ἐνώθεισα καθ' ὑπόστασιν αὐτῷ τῷ Θεῷ Λόγῳ, τῆς μὲν κατὰ φύσιν θνητότητος οὐκ ἀπέστη, ζωοποιὸς δὲ γέγονε διὰ τὴν πρὸς τὸν Λόγον καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν»¹¹.

9. Καὶ ὅταν μεταλαμβάνωμε τοῦ «Θείου Ἄνθρακος», στὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, καταπλέγονται οἱ ἁμαρτίες μας, φωτίζεται ἡ καρδιά μας

«καὶ τῇ μετουσίᾳ τοῦ θείου πυρὸς πυρούμεθα καὶ θεούμεθα», διότι «ὁ Ἄρτος τῆς κοινωνίας, οὐκ ἄρτος λιτός ἐστίν, ἀλλ' ἠνωμένος θεότητι· σῶμα δὲ ἠνωμένον θεότητι, οὐ μία φύσις ἐστίν, ἀλλὰ μία μὲν τοῦ σώματος, τῆς δὲ ἠνωμένης αὐτῷ θεότητος, ἕτερα· ὥστε τὸ συναμφοτέρον, οὐ μία φύσις, ἀλλὰ δύο»¹².

1. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1081B/Ε.Α.Ο.Π., Γ', κ (ξδ).

2. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1101D/Ε.Α.Ο.Π., Δ', α (οδ).

3. Ὁσίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Ἑορτοδρόμιον, σελ. 594, ἐν Βενετία 1836.

4. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1069B/Ε.Α.Ο.Π., Γ', ιζ (ξα).

5. Ἑβρ. α' 3 καὶ ἡ' 1.

6. Ἑβρ. ιβ' 2.

7. Πρβλ. Ἀποκαλ. γ' 21.

8. Τριῶδιον, Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, *Συνοδικόν*.

9. Τριῶδιον, Μέγα Σάββατον, Ὁρθρος, *Κανών, Ὠδὴ ς', Τροπάριον β'.*

10. Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 398.
11. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, ΡΓ τ. 94, στλ. 1084B-1085A/Ε.Α.Ο.Π., Γ', κα (ξε).
12. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, ΡΓ τ. 94, στλ. 1149B/Ε.Α.Ο.Π., Δ', ιγ (πς).

η. «Τὴν ἄναρχον καὶ προαιώνιον Λόγον»

1. Οἱ ἀναφορὰς τῶν Ἱερῶν Κειμένων στὸν «θρόνον τοῦ Θεοῦ», ὡς καὶ ὁ λόγος περὶ τῶν «δεξιῶν τοῦ Θεοῦ», πρέπει νὰ νοοῦνται *θεοπρεπῶς* καὶ ὄχι *ἀνθρωποπρεπῶς*: «συγκαταβάσεως ῥήματα εἶναι τὰ λόγια ταῦτα»¹, διότι ὁ Θεὸς βεβαίως οὔτε καθέζεται, ὥστε νὰ ἔχη «θρόνον», «οὔτε ἐν τόπῳ εἶναι, ἵνα ἔχη “δεξιά”»¹ ἢ «ἀριστερά»· «ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, ἀσώματος ὢν, οὐκ ἔχει δεξιά καὶ ἀριστερά, τῶν σωμάτων γὰρ ταῦτα»², «ἐπὶ [δὲ] τῆς ἀσωμάτου οὐσίας, οὐ δυνατὸν νοεῖσθαι δεξιὸν ἢ ἀριστερόν»³.

2. «Εἰδέναι χρὴ», λέγει ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνός, ὅτι «ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ», «πάντα τὰ σωματικῶς εἰρημένα ἐπὶ Θεοῦ, κεκρυμμένην ἔχει τινὰ ἔννοιαν, ἐκ τῶν καθ’ ἡμᾶς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσιν»· «ὅσα τοίνυν περὶ Θεοῦ σωματικώτερον εἴρηται, συμβολικῶς ἐστὶ λελεγμένα· ἔχει δὲ ὑψηλοτέραν διάνοιαν· ἀπλοῦν γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀσχημάτιστον»· καὶ λέγονται «σωματικῶς», διότι ὡς ἄνθρωποι «τὰς θείας, καὶ ὑψηλὰς, καὶ αὔλους τῆς θεότητος, ἐνεργείας νοεῖν ἢ λέγειν ἀδύνατον», παρὰ μόνον ἂν χρησιμοποιήσωμε εἰκόνες, τύπους καὶ σύμβολα ἀπὸ τὴν κτιστὴ πραγματικότητα⁴.

3. Ὁ «θρόνος» ἀνέκαθεν ἦταν «βασιλείας σύμβολον»⁵ καὶ ἐπομένως τὴν «βασιλείαν αἰνίττεται»⁵, ἥτοι φανερώνει αἰνιγματωδῶς καὶ συμβολικῶς.

4. «Ὁ θρόνος Σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα»⁶. ὁ στερεὸς καὶ ἀσάλευτος εἰς τοὺς αἰῶνας «θρόνος» τοῦ Θεοῦ «ἀξιώματός ἐστιν ὄνομα»⁷ καὶ «βασιλείας γνῶρισμα»⁸, δηλαδὴ «ὁ αἰώνιος θρόνος εἶναι Βασιλείας καὶ Δεσποτείας καὶ Θεότητος σημεῖον»⁹ καὶ δεικνύει τὴν «βασιλείαν Αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ), καὶ τὴν θεότητα»¹⁰.

5. Ἐπίσης, ἡ φράσις: «ἐν δεξιᾷ» ἢ «ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ» «τὸ ἰσότιμον δεικνύει», κατὰ τὸν Ἱερὸν Ζηγαβνόν, «τὴν γνῶσιότητα, καὶ οἰκείωσιν, καὶ ὁμοτιμίαν»¹¹ καὶ εἶναι δηλωτικὴ «θεοπρεποῦς δόξης»¹² καὶ «τῆς μεγαλειότητος ἐστὶν Αὐτοῦ ἐνδεικτικόν»¹³.

6. «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου»¹⁴. «τὸ δεξιόν», λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, «δηλοῖ τὴν πρὸς τὸ ἴσον σχέσιν», «τὸ τῆς ἀξίας ὁμότιμον», «οὐ σωματικῶς τοῦ δεξιοῦ λαμβανομένου (οὕτω γὰρ ἂν τι καὶ σκαιὸν [ἀριστερόν] ἐπὶ τοῦ Θεοῦ εἶν), ἀλλ’ ἐκ τῶν τιμῶν τῆς προσεδρείας ὀνομάτων τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς περὶ τὸν Υἱὸν τιμῆς παριστῶντος τοῦ Λόγου»¹⁵.

«τὸ δὲ “ἐν δεξιᾷ”, καὶ “ἐν ὑψηλοῖς”, ἀκούων», λέγει ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνός, «μὴ τόπον αὐτὰς σημασίας λάμβανε· ἀπερίγραφτον γὰρ τὸ θεῖον»¹². «οὐχ ὅτι τόπῳ περικλείεται ὁ Θεός, ἀλλ’ ἵνα τὸ ὁμότιμον Αὐτοῦ δειχθῆ τὸ πρὸς τὸν Πατέρα»¹⁶, συμπληρώνει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος.

7. Ὁμολογοῦμε λοιπὸν μαζὶ μὲ τὸν Μέγα Ἀθανάσιο καὶ τὸν Ἱερὸ Δαμασκηνό, ὅτι ὁ Θεάνθρωπος μετὰ τὴν ἔνδοξην Ἀνάληψί Του ἐκάθησε «σωματικῶς» «ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός», χωρὶς βεβαίως νὰ ἐννοοῦμε «τοπικὴν δεξιὰν τοῦ Πατρός»· καὶ χωρὶς νὰ περιγράψουμε «τόπους καὶ σχήματα δόξης»· «πῶς γὰρ ὁ ἀπερίγραφτος τοπικὴν σχοίην δεξιάν; Δεξιὰ γὰρ καὶ ἀριστερὰ τῶν περιγεγραμμένων εἰσί», «ὁ δὲ Θεὸς ἄπλαστος καὶ ἀόριστος καὶ ἀσχημάτιστος, καὶ ἀπερίγραφτός ἐστι»· «δεξιὰν δὲ τοῦ Πατρὸς λέγομεν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς θεότητος, ἐν ἧ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς πρὸ αἰώνων ὑπάρχων, ὡς Θεός, καὶ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιος, ἐπ’ ἐσχάτων σαρκωθείς, καὶ σωματικῶς κάθηται, συνδοξασθείσης τῆς Σαρκὸς Αὐτοῦ· προσκυνεῖται γὰρ μιᾷ προσκυνήσει μετὰ τῆς Σαρκὸς Αὐτοῦ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως»¹⁷.

8. Εἶναι πασιφανές, ἐν τέλει, ὅτι ἡ φράσις: «ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ» δὲν παραπέμπει σὲ τίποτε ἀπολύτως κτιστό, οὔτε βεβαίως ὑποδηλώνει τόπον ἢ κατάστασιν γιὰ τὴν ὁμόθεον Σάρκα τοῦ Σωτῆρος «ἐκτὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος», ἐφ’ ὅσον – κατὰ τὴν ἐπίσημον Ὁμολογίαν Πίστεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅταν χειροτονῆται ὁ Ἀρχιερεὺς – διακηρύσσεται, ὅτι

«μετὰ τὸ ἀναστῆναι» τὸν Χριστὸν «ἐκ νεκρῶν, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ Πατρός· δεξιὰν δὲ τοῦ Πατρὸς λέγω, οὐ τοπικὴν, ἢ περιγραφτὴν· ἀλλὰ λέγω δεξιὰν τοῦ Θεοῦ εἶναι, τὴν ἀναρχον καὶ προαιώνιον δόξαν, ἣν ἔχων ὁ Υἱὸς πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν ταύτην ἔσχηκε»¹⁸.

1. Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Σχόλια εἰς τὸ Ρωμ. ἡ´ 34 (μὲ ἀναφορὰ στὸν Προκόπιο τὸν Γαζαῖο), Ἑρμηνεῖα εἰς τὰς ἸΔ´ Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τ. Α´, σελ. 100, ὑπόσημ., Ἐνετίησιν 1819.

2. Ἱ. Ζιγαβηνοῦ, PG τ. 128, στλ. 1084A/Ἑρμηνεῖα εἰς τὸ Ψαλμ. ρθ´ 1.

3. Ἱ. Θεοφύλακτου Βουλγαρίας, PG στλ. 125, στλ. 552D/Ἑρμηνεῖα εἰς τὸ Πράξ. β´ 33-35.

4. Ἱ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 841AB καὶ 844B/Ε.Α.Ο.Π., Α´, ια· Πρβλ. Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, PG τ. 77, στλ. 1145D-1148D/Περὶ Ἁγίας Τριάδος, ΙΒ´.

5. Ἰ. Ζηγαβηνοῦ, PG τ. 128, στλ. 493C/Ἑρμηνεία εἰς τὸ Ψαλμ. μδ´ 7 Ἰ. Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας, PG τ. 125, στλ. 200A/Ἑρμηνεία εἰς τὸ Ἑβρ. α´ 8.
6. Ψαλμ. μδ´ 7.
7. Μ. Βασιλείου, παρὰ Ἰ. Ζηγαβηνοῦ/Ὁσίῳ Νικοδήμῳ Ἁγιορείτῃ, Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ΡΝ΄ Ψαλμοὺς τοῦ Προφητὰνακτος Δαβίδ, σελ. 140, ὑποσημ. 3 (στὸ Ψαλμ. ρθ´ 1), ἐκδόσεις «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1983.
8. Οἰκουμενίου, PG τ. 119, στλ. 288B/Ἑρμηνεία εἰς τὸ Ἑβρ. α´ 8.
9. Ὁσίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Ἑρμηνεία εἰς τὰς ΙΔ΄ Ἐπιστολάς..., ἐνθ' ἄνωτ., τ. Γ´, σελ. 275, εἰς τὸ Ἑβρ. α´ 8.
10. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 95, στλ. 933A/Ἑρμηνεία εἰς τὸ Ἑβρ. α´ 8.
11. Ἰ. Ζηγαβηνοῦ, PG τ. 128, στλ. 1084A/Ἑρμηνεία εἰς τὸ Ψαλμ. ρθ´ 1.
12. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 95, στλ. 932A/Ἑρμηνεία εἰς τὸ Ἑβρ. α´ 3.
13. Ἰ. Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας, PG τ. 124, στλ. 456A/Ἑρμηνεία εἰς τὸ Ρωμ. η´ 34.
14. Ψαλμ. ρθ´ 1.
15. Μ. Βασιλείου, PG τ. 32, στλ. 89C καὶ 93B/Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ζ´, § 15.
  - «Τὰ τιμώμενα πρόσωπα κáθηγνται πάντοτε δεξιá. Ἐνταῦθα τὸ “τίμιον ὄνομα τῆς προεδρείας” εἶναι τὸ “κάθου ἐκ δεξιῶν μου”, ἡ τιμητικὴ τοποθέτησις τοῦ Υἱοῦ ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς» (Καθηγητῆς π. Θεόδωρος Ζήσης).
16. Ἰ. Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας, PG τ. 125, στλ. 196A/Ἑρμηνεία εἰς τὸ Ἑβρ. α´ 3.
17. Μ. Ἀθανασίου, PG τ. 128, στλ. 728C/Ῥήσεις καὶ ἐρμηνείαι παραβολῶν τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελίου, Ἑρώτησις με´ Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1104BC/Ε.Α.Ο.Π. Δ´ β (σε).
18. Μέγα Εὐχολόγιον, Τάξις γινομένη ἐπὶ χειροτονία Ἐπισκόπου, Λίβελλος δεύτερος τῆς Ὁρθοδόξου Πίστewς.

θ. «Αὐτοπτικὸν τὸ Φῶς καὶ αὐτονόητον»

1. Ὁ Θεάνθρωπος, πρὸ τοῦ σωτηρίου Πάθους Του, εἶχε ὁμιλήσει ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου γιὰ μία *νέα κατάστασι*, ἡ ὁποία θὰ ἀφοροῦσε τὸν Ἐαυτὸ Του καὶ θὰ ἴσχυε «ἀπ' ἄρτι», «ἀπὸ τοῦ νῦν»:

«Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ» «ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ»¹.

2. Τὸ «ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως» δὲν σημαίνει βεβαίως «σχήμα σωματικόν», ἀλλὰ «τὴν δόξαν τὴν ἐξ οὐρανοῦ φανησομένην»· ὁ Κύριος εἶπε *ἀνθρωποπρεπῶς* περὶ τοῦ Ἐαυτοῦ Του: «ἐκ δεξιῶν θεωρηθήσεσθαι» Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποιος θὰ ἐμφανισθῆ «ἐν μεγίστη δόξῃ τῇ ὀρατῇ»².

3. Ὁ Ἅγιος Πρωτομάρτυς καὶ Ἀρχιδιάκονος Στέφανος, ἐπίσης πρὸ τοῦ Συνεδρίου εὐρισκόμενος, ἐν καταστάσει θεώσεως, «υὑάρχων πλήρης Πνεύματος Ἁγίου»³, εἶδε ὅ,τι εἶχε προείπει ὁ Κύριος:

«εἶδε δόξαν Θεοῦ» «καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἐστῶτα»³.

4. Κατὰ τὴν Ὁρθόδοξην Πατερικὴν Διδασκαλία, «θέωσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ μετοχή του στὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ» κατὰ τὴν ἐμπειρία τῆς θεώσεως, ὁ ἄνθρωπος «γνωρίζει τὸν Θεὸν μέσῳ τοῦ Θεοῦ· τὸ μέσον τῆς γνώσεως εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός» «δὲν βλέπει τίποτε πὺ νὰ μοιάζῃ μὲ τὰ ἀνθρώπινα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν δεδοξασμένη ἀνθρωπίνη φύσιν τοῦ Χριστοῦ, πὺ εἶναι τὸ κέντρο αὐτῆς τῆς ἀποκαλύψεως. Καὶ βλέποντας τὸν Χριστόν, τότε βλέπει καὶ τὸν Πατέρα ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»⁴.

5. Κατὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ, τὸ Ἄκτιστον Φῶς εἶναι «αὐτοπτικὸν καὶ αὐτονόητον»⁵, δηλαδὴ δὲν *ὀρᾶται* καὶ δὲν *νοεῖται* μὲ ὁποιαδήποτε ἐνέργεια τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐμπειρία τῆς θεώσεως ἡ ἐνέργεια τοῦ Φωτὸς μεταμορφώνει/μετασκευάζει τὶς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦ, ὥστε νὰ ἀποκτήσουν ἰδιότητες κατὰ χάριν ἄκτιστες/θεικές· τοιοῦτοτρόπως, στὴν ὑπὲρ αἴσθησιν καὶ ὑπὲρ νοῦν αὐτὴν κατάστασι, δὲν ἀντιλαμβάνονται οἱ αἰσθήσεις οὔτε κατανοεῖ ὁ νοῦς, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ Φῶς:

«ὅταν δ' ὑπερναβᾶς πᾶσαν ἐνέργειαν ὁ νοῦς ἀνόμματος

(ἀόμματος) ὑπεροχικῶς τελέση, πληροῦται τῆς ὑπερέκτασης ταύτης ἀγλαΐας, ἐν Θεῷ χάριτι γενόμενος καὶ διὰ τῆς ὑπὲρ νοῦν ἐνώσεως αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ τὸ αὐτοπτικὸν φῶς ἔχων ἀπορρήτως καὶ ὀρών»· «αὐτοπτικὸν γὰρ ἐκεῖνό ἐστι τὸ Φῶς, ἐπεὶ γνωστικῆ κτιστῆ δυνάμει ἀληπτον, ὁρατὸν δὲ τοῖς ἀξίοις»⁵.

6. Ὄταν λοιπὸν στὸ Ἱερὸ Βιβλίον τῶν Πράξεων γράφεται *ἀνθρωποπρεπῶς*, ὅτι ὁ Ἅγιος Στέφανος εἶδε τὸν Θεάνθρωπο νὰ ἴσταται «ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ», τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ Πρωτομάρτυς, μετέχων στὴν ὑπὲρ αἴσθησιν καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐμπειρία τῆς θεώσεως, *εἶδε τὸν Θεὸν μέσῳ τοῦ Θεοῦ*, εἶδε θεοπρεπῶς τὸν Σωτῆρα Χριστὸ ἐν τῇ δόξῃ καὶ τῇ τιμῇ τῆς Θεότητος καὶ διὰ μέσου Αὐτοῦ εἶδε τὸν Πατέρα ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, δηλαδὴ εἶδε τὴν ὑπερουσία καὶ βασιλικωτάτη Ἁγία Τριάδα.

7. Οἱ φράσεις: «ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ» καὶ «δόξαν Θεοῦ» ὄχι μόνο δὲν δηλώνουν διακρινόμενες καταστάσεις, ἀλλ' εἶναι ταυτόσημες· μέσῳ αὐτῶν σημαίνονται ἄκτιστες *πραγματικότητες*, οἱ ὁποῖες κατανοοῦνται μόνον *θεοπρεπῶς*, δηλαδὴ ὅταν ὁ ἄνθρωπος «ὑπάρχη πλήρης Πνεύματος Ἁγίου», ἐν τῷ Ἀκτίστῳ Φωτί.

8. Κατὰ τὴν «Παλιγγενεσίαν»⁶, στὴν ἐσχατολογικὴ θέωσι τοῦ ἀνθρώπου, «ὅμοιοι Αὐτῷ [τῷ Θεῷ] ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα Αὐτὸν καθὼς ἐστι»⁷, ἤγουν θὰ ἰδοῦμε τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ διὰ τῆς μετοχῆς μας στὴν *ὀμόθεον* καὶ *ὀλόθεον*, τὴν *σύνθεον* καὶ *ἐνθεον* ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Υἱοῦ, συγκαθεζομένην καὶ *ἰσοκλεῶς* τιμωμένην μετὰ τῆς θείας Αὐτοῦ φύσεως στὸν Θρόνον τῆς θεαρχικῆς καὶ μακαρίας καὶ πανακηράτου Τριάδος.

9. Ἐκ τοῦ Θρόνου αὐτοῦ, «τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀρνίου», ἐκπορεύεται ἀεννάως «ποταμὸς ὕδατος ζῶης»⁸, δηλαδὴ τὰ ἀνεξάντλητα χαρίσματα τοῦ θεοποιῦ Πνεύματος, ἥτοι ἡ κοινὴ ἐνέργεια τῆς Ἁγίας Τριάδος, Ἥ πρέπει δόξα καὶ εὐχαριστία, πάντοτε, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν!

1. Ματθ. κς' 64· Μάρκ. ιδ' 62· Λουκ. κβ' 29.

2. Βίκτωρος Ἀντιοχείας, παρὰ J.A. Cramer, *Catenaes...*, τ. Α', σελ. 430, Oxford 1840.

3. Πράξ. ζ' 55-56.

4. Πρωτοπρεσβυτέρου Ἰωάννου Σ. Ρωμανίδου, *Πατερικὴ Θεολογία*, σελ. 166-168, ἐκδόσεις «Παρακαταθήκη», Θεσσαλονίκη 2004.

5. Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Συγγράμματα* τ. Α', σελ. 589 καὶ σελ. 669, ἐκδόσεις Π. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1962/ *ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων, Β' γ 56 καὶ Γ' β 15*.

■ **Σημειωθήτω**, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, ὅτι εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσες οἱ ἀναφορὲς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ στὴν Ἀποκάλυψι τοῦ Ἁγίου Στεφάνου· βλ. **Τοῦ Αὐτοῦ**, τ. Α΄, σελ. 440-442/ *Υπὲρ τῶν ἱερώς ἠσυχασζόντων*, Α΄ γ 30-31· τ. Γ΄, σελ. 138-139 καὶ 406-407/ *Ἀντιρρητικοὶ πρὸς Ἀκίνδυνον*, Β΄ ις 76 καὶ ς΄, ι 30

6. Ματθ. ιθ΄ 28.

7. Α΄ Ἰωάν. γ΄ 2.

8. Ἀποκαλ. κβ΄ 1.

